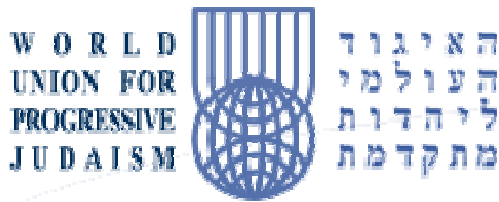

5775

Torah from Around the World

Rabbi Nechoenja, de zoon van HaKana, zegt: Ieder die het juk van Wijsheid op zich neemt, zal geen last hebben van politieke onderdrukking en van dagelijkse zorgen. Maar ieder die het juk van Wijsheid afwerpt, zal last hebben van politieke onderdrukking en van dagelijkse zorgen.

[Pirke Avot V:5. Uit: Spreuken over de Fundamenten, uitgave Amphora Books]

Sjabbat 29 augustus 2015 / 14 elloel 5775, Ki Tetsé, Dewariem/Deuteronomium 21:10 – 25:19

Tanach, blz. 393 - 401

Haftara: Jesjaja 54:1 - 10

Tanach, blz. 892 - 893

Vertaling: Jaap Frank

Commentaar: Gershon Winkler is een wetenschapper op het gebied van de joodse wetgeving, gebruiken, theologie en mystiek. Als afstammeling van rabbijnen uit Judea schrijft en doceert hij vooral over de minder bekende wijsheden van het Jodendom. Sinds 1980 publiceerde hij veertien succesvolle boeken.

[Oorspronkelijke Engelse tekst.](#)

Leven vanuit compassie

Deze sidra is een voortzetting van een schijnbaar eindeloze stroom van op het oog tamelijk tegenstrijdige en op z'n best volslagen verwarrende opdrachten in de voorgaande gedeelten van Tora. Van wetten die over een respectvolle en compassievolle behandeling van arbeiders gaan tot aan de ernstige consequenties van echtbreuk. In één adem wordt ons opgedragen onze ossen niet te muilkorven als ze onze velden ploegen en om hopeloos rebelse adolescenten te stenigen. En zo gaat het maar door.

Dus, waar gaat het over? Hoe krijgen we greep op dit onvoorspelbare en onsamenhangend aspect van onze heilige Tora, waarvan wordt gezegd: „Haar wegen zijn lieflijk, haar paden vredig.” (Misjlé/Spreuken 3:17). Zeker, veel van deze aanwijzingen betekenden rond 1300 voor de gebruikelijke jaartelling een monumentale doorbraak. „Tot in de negentiende eeuw was wreedheid tegen dieren nergens onwettig verklaard, behalve in de joodse wet,” schreef de historicus Cecil Roth (The Jewish Contribution to Civilization, blz. 343 ev.). Terwijl de

hooggeprezen wetscodex van Hammurabi de doodstraf oplegt aan iedereen die onderdak biedt aan een weggelopen slaaf, eist de even oude Hebreeuwse wetscodex het tegenovergestelde: „U mag een slaaf die bij u zijn toevlucht zoekt, niet uitleveren aan zijn meester. (Dewariem/Deuteronomium 23:16-17).

Maar hoe staat het met de andere zaken? Hoe verzoenen we onze schijnbaar zo meevoelende Tora en al diens super-menselijke gevoeligheden met de ogenschijnlijk zo botte uitspraken die er eveneens in voorkomen?

Mogelijk ligt het antwoord bij de uitspraak over het weggagen van de hen voordat we de kuikens van haar nest halen. [„Als u onderweg toevallig een vogelnest vindt in een boom of op de grond, een nest waarin een vogel op haar jongen of haar eieren zit, dan moet u het moederdier zelf ontzien als u het nest uithaalt.” red.] (Dewariem/Deuteronomium 22:6). De 12e eeuwse rabbijn Moshe Ibn Maimon (Maimonides/Rambam) legt deze wet uit als een manier om mededogen te leren voelen en ons ervan bewust te worden dat ook dieren gevoelens hebben. (Moré Newoachim/Gids der Verdooden, hoofdstuk 3). Rabbi Mosje Ibn Nachmon (13e eeuw; Nachmanides/Ramban) verklaart het als een manier om ons te leren compassievol te zijn. (Ramban over Dewariem/Deuteronomim 22:6). Dat is nogal een verschil. Anders gezegd, medegevoel is een goed gevoel. Maar het is een grotere uitdaging om compassievol te zijn en alle situaties die daarom vragen met mededogen te handelen; niet alleen in situaties waarin we mededogen voelen omdat we ons kunnen ‘inleven’ in de ander of omdat de ander bij ons ‘een gevoelige snaar’ raakt, maar ook in situaties waarbij niet of nauwelijks ruimte of tijd is voor empathie of gevoelige snaren – ook dan moet men met medegevoel en mededogen handelen.

De Tora is er niet zozeer in geïnteresseerd om ons medegevoel te leren, maar ook en vooral om ons ermee te leren leven. Gevoelens zijn situatiebepaald, subjectief, persoonlijk en afhankelijk van individuele grillen, inschattingen en waardeoordelen. Bovendien hebben we geen goddelijke openbaring nodig om datgene te leren voelen wat we van nature geneigd zijn te voelen. Wat we wel moeten leren van de goddelijke openbaring is hoe te handelen op basis van onze gevoelens en die, met voorbijgaan aan onze subjectiviteit in te zetten voor een hoger doel - als antwoord op de wil van een hogere macht. Dat is de meervoudige boodschap van onze Tora. Kan ik waar nodig streng zijn zonder mijn medegevoel te verliezen? Kan ik iemand kastijden die daartoe werd veroordeeld zonder diens waardigheid uit het oog te verliezen? (Dewariem 25:3) Kun je een moordenaar ter dood brengen en toch zijn lichamelijk overschot met respect behandelen? (Dewariem 21:23) Is het mogelijk met compassie te brandmerken? De rabbijnen uit de Oudheid stond dit voor ogen toen zij leerden dat de volgorde om mensen tijdens de dienst voor de Tora te roepen „koheen (priester), Leviet (hulp priester), Jisraëliet (iemand uit het gewone volk) is. Maar als men moet kiezen tussen een koheen zonder kennis en een geleerde mamser (bastaard) heeft deze laatste de voorkeur.” (Babylonische Talmoed, Horayot 13a) Kan men tegelijkertijd afwijzend en deugdelijk zijn? Kan men streng zijn en toch medegevoel houden? En omgekeerd? Kan ik van mijn kind houden en het toch iets weigeren? Rabbi Elazar waarschuwde al in de tweede eeuw: „Wie in een situatie die om streng handelen vraagt mededogen heeft, zal uiteindelijk streng handelen als mededogen vereist is.” (Midrasj Tanchuma, Metsora, hoofdstuk 1)

Anders gezegd: Kan men ook ‘in een grijs gebied’ uit de voeten? Of kan men slechts gedijen wanneer alles alleen maar zwart-wit is? Kan men rondartelen met paradoxen of voelt men zich slechts senang bij het veilige of/of? Dat is de uitdaging. Zo verwoordde Sjloomo (koning Salomo)

het zo'n 2900 jaar geleden: „Het is beter het één vast te houden en ook van het ander je hand niet af te trekken (de tegengesteldheden beide in de greep te houden) .” (Kohelet/Prediker 7:15-18).